

content/uploads/2015/10/Budushhee-obrazovaniya-globalnaya-povestka_Rekomendatsii-dlya-klyuchevyih-igrokov.pdf

"Budushcheye vysshey shkoly v Rossii: ekspertnyy vzglyad. Forsayt-issledovaniye – 2030 : analiticheskiy doklad" [The future of higher education in Russia: an expert view. Foresight study – 2030: analytical report]. http://foresight.sfu-kras.ru/sites/foresight.sfu-kras.ru/files/_Doklad_Vyssshaya_shkola_-_2030_ekspertnyy_vzglyad_2012_0.pdf

Barber, M., Donnelly, K., and Rizvi, S. "Nakanune skhoda laviny. Vyssheye obrazovaniye i gryadushchaya revolyutsiya" [On the eve of the avalanche. Higher education and the coming revolution]. *Voprosy obrazovaniya*. 2013. https://vo.hse.ru/data/2014/08/04/1314334660/2013-3_Barber%20et%20al.pdf

"Gamification in Higher Ed." <http://blogs.onlineeducation.touro.edu/gamification-in-higher-ed/>

"K voprosu ob internatsionalizatsii vysshey shkoly: mezhdunarodnyy opyt : informatsionnyye materialy" [On the issue of the internationalization of higher education: international experience: information materials]. <http://docplayer.ru/63587190-K-voprosu-ob-internatsionalizatsii-vysshey-shkoly-mezhdunarodnyy-opyt.html>

Konanchuk, D. "Gorizonty razvitiya vysshego obrazovaniya" [Horizons of higher education]. <http://trends.skolkovo.ru/2015/09/gorizontyi-razvitiya-vyisshego-obrazovaniya/>

Mashuryan, S. A., and Petrosyan, V. A. "Problemy internatsionalizatsii vysshego obrazovaniya Respubliki Armeniya" [Problems of internationalization of higher education of the Republic of Armenia]. *Vestnik VGU. Seriya «Problemy vysshego obrazovaniya»*. 2018. <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/educ/2018/03/2018-03-10.pdf>

Nazaykinskaya, O. "10 trendov budushchego obrazovaniya" [10 trends of future education]. <http://trends.skolkovo.ru/2017/10/10-trendov-budushchego-obrazovaniya/>

Raimkhanov, M. "TOP-5 novykh trendov v obrazovanii" [TOP-5 new trends in education]. <https://the-steppe.com/news/mneniya/2018-07-19/top-5-novykh-trendov-v-obrazovanii>

Shah, D. "By The Numbers: MOOCs in 2018". <https://www.class-central.com/report/mooc-stats-2018/>

"The Future Of Massively Open Online Courses (MOOCs)". <https://www.forbes.com/sites/quora/2017/03/23/the-future-of-massively-open-online-courses-moocs/#3df548066b83>

"University of the future: A thousand year old industry on the cusp of profound change". <https://www.voced.edu.au/content/ngv%3A53762>

"Vyssheye obrazovaniye v Yevrope. 2017 g." [Higher education in Europe. 2017]. <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:a1rngXO0uAcJ:https://www.spbstu.ru/upload/inter/higher-education-europe-2017.pdf+&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

УДК 001:89:35
JEL: I20; I28

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА З ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ НАУКИ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

©2019 ХАУСТОВА В. Є., РЕШЕТНЯК О. І.

УДК 001:89:35
JEL: I20; I28

Хаустова В. Є., Решетняк О. І. Аналіз законодавства з державної підтримки розвитку науки та науково-технічної діяльності в Україні

Метою статті є аналіз законодавства з державної підтримки розвитку науки та науково-технічної діяльності в Україні. Розглянуто ретроспективу законодавчого забезпечення науково-технічної діяльності в Україні, що дозволило визначити такі етапи його розвитку: початковий (підготовчий) етап, етап формування державної політики розвитку науки, етап інноваційно-інвестиційної підтримки (бюрократичний), етап стагнації вітчизняної науки, етап реформування наукової діяльності. Визначено переваги та недоліки законодавчого забезпечення розвитку науки в Україні в рамках виділених етапів. Аналіз нормативно-правового забезпечення наукової сфери показав його несистемність, непрацездатність задекларованих принципів і моделей, нездатність сприяти покращенню ситуації в науковій сфері та нарощенню наукового потенціалу. Обґрунтовано необхідність здійснення структурних реформ заради створення передумов для збалансованого науково-технічного розвитку та економічного зростання. Визначено, що головний акцент трансформаційних реформ слід зробити на інноваційно-технологічну модернізацію інфраструктури та промислового комплексу, яка має базуватися на активній інноваційній державній політиці через сприяння науковому розвитку та створенню національної мережі інноваційних полюсів зростання. Аналіз стратегічних документів розвитку економіки України в різних сферах продемонстрував високе значення розвитку науково-технічного потенціалу. Перспективами подальших досліджень в даному напрямку є обґрунтування та розробка стратегії розвитку науки на довгостроковий період.

Ключові слова: законодавство, державна підтримка наукової сфери, регламентація науково-технічної діяльності, стратегія розвитку наукової сфери.

DOI:

Рис.: 1. **Табл.:** 5. **Бібл.:** 66.

Хаустова Вікторія Євгенівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка сектора промислової політики та інноваційного розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: v.khaust@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5895-9287>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/Q-9045-2016>

SPIN: <http://elibrary.ru/3860-8086>

Решетняк Олена Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, докторант Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: reshetele@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1183-302X>

Хаустова В. Е., Решетняк Е. И. Анализ законодательства государственной поддержки развития науки и научно-технической деятельности в Украине

Khaustova V. Ye., Reshetnyak O. I. Analyzing the Legislation of the State Support for Development of Science and the Scientific-Technical Activities in Ukraine

Целью статьи является анализ законодательства по государственной поддержке развития науки и научно-технической деятельности в Украине. Рассмотрена ретроспектива законодательного обеспечения научно-технической деятельности в Украине, что позволило определить следующие этапы его развития: начальный (подготовительный) этап, этап формирования государственной политики развития науки, этап инновационно-инвестиционной поддержки (бюрократический), этап стагнации отечественной науки, этап реформирования научной деятельности. Определены преимущества и недостатки законодательного обеспечения развития науки в Украине в рамках выделенных этапов. Анализ нормативно-правового обеспечения научной сферы показал его несистемность, неэффективность задекларированных принципов и моделей, неспособность содействовать улучшению ситуации в научной сфере и наращиванию научного потенциала. Обоснована необходимость осуществления структурных реформ для создания предпосылок устойчивого научно-технического развития и экономического роста. Определено, что главный акцент трансформационных реформ необходимо сделать на инновационно-технологическую модернизацию инфраструктуры и промышленного комплекса, которая должна базироваться на активной инновационной государственной политике через содействие научному развитию и созданию национальной сети инновационных полюсов роста. Анализ стратегических документов развития экономики Украины в различных сферах продемонстрировал высокое значение развития научно-технического потенциала. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении является обоснование и разработка стратегии развития науки на долгосрочный период.

The article is aimed at analyzing the legislation of the State support for development of science and the scientific-technical activities in Ukraine. The retrospective of the legislative support for scientific-technical activities in Ukraine is considered, allowing to define the following stages of its development: the initial (preparatory) stage, the stage of formation of the State policy of development of science, the (bureaucratic) stage of innovation and investment support, the stage of stagnation of the national science, the stage of reform of scientific activity. The advantages and disadvantages of the legislative support for development of science in Ukraine within the terms of the allocated stages are defined. An analysis of the regulatory support for the scientific sphere showed its non-systemicity, inefficiency of declared principles and models, inability to contribute to the improvement of the situation in the scientific sphere and to increase of the scientific potential. The need for structural reforms to create prerequisites for the sustainable scientific-technological development and economic growth is substantiated. It is defined that the main emphasis of the transformational reforms should be on the innovative and technological modernization of infrastructure and industrial complex, and this modernization should be based on an active innovative policy of the State, implemented through promoting scientific development and creating a national network of the innovative growth poles. Analysis of the strategic documents of development of Ukraine's economy in various spheres demonstrated the high importance of development of the scientific-technical potential. Prospects for further research in this direction is substantiation and elaboration of a long term strategy for development of science.

Ключевые слова: законодательство, государственная поддержка научной сферы, регламентация научно-технической деятельности, стратегия развития научной сферы.

Keywords: legislation, the State support for the scientific sphere, regulation of the scientific-technical activities, strategy for development of the scientific sphere.

Рис.: 1. Табл.: 5. Библ.: 66.

Fig.: 1. Tabl.: 5. Bibl.: 66.

Хаустова Виктория Евгеньевна – доктор экономических наук, профессор, заведующая сектором промышленной политики и инновационного развития, Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития НАН Украины (пер. Инженерный, 1а, 2 эт., Харьков, 61166, Украина)

Khaustova Viktoriia Ye. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Sector of Industrial Policy and Innovative Development, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: v.khaust@gmail.com

E-mail: v.khaust@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5895-9287>

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5895-9287>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/Q-9045-2016>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/Q-9045-2016>

SPIN: <http://elibrary.ru/3860-8086>

SPIN: <http://elibrary.ru/3860-8086>

Решетняк Елена Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, докторант Научно-исследовательского центра индустриальных проблем развития НАН Украины (пер. Инженерный, 1а, 2 эт., Харьков, 61166, Украина)

Reshetnyak Olena I. – PhD (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree of the Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: reshetele@ukr.net

E-mail: reshetele@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1183-302X>

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1183-302X>

У сучасних реаліях розвиток науки та науково-технічної діяльності є визначальним фактором забезпечення прогресу в суспільстві, підвищення рівня та якості життя людей. Саме тому питання забезпечення державної підтримки розвитку науки та науково-технічної діяльності як чинника сталого економічного зростання країни мають стати ключовим напрямком трансформаційних перетворень у досягненні конкурентоспроможності національної економіки.

підтверджується великою кількістю наукових досліджень, присвячених цьому питанню. Так, зазначену проблематику досліджено в роботах: О. Амоші, Ю. Битяка, В. Гейця, С. Гринецької, І. Данилова, О. Ємця, Т. Коломійця, Ю. Коновалова, Б. Маліцького, О. Нагорічної, М. Кизима та ін. [1–5]. Проте через складність даної проблематики, її залежність від цілого кола процесів, що протікають не тільки в українському суспільстві, а й у світі, не всі її аспекти були висвітлені та досліджені. У роботах науковців розглядаються окремі питання законодавчого регулювання наукової та науково-технічної діяльності в країні, проблеми та перспективи її розвитку, водночас не розроблено

періодизацію розвитку законодавчого регулювання наукової сфери, не узагальнено особливості та проблеми, що притаманні кожному з етапів його еволюції. Отже, зазначені питання потребують подальших ґрунтовних досліджень.

Враховуючи наведене, *метою* статті є аналіз та періодизація еволюції законодавства з державної підтримки розвитку науки та науково-технічної діяльності в Україні.

Наукова та науково-технічна діяльність (далі – ННТД) в Україні здійснюється у відповідності до цілої низки нормативно-правових актів (далі – НПА), які за весь час існування незалежності країни неодноразово змінювалися та доповнювалися. Базою формування законодавства України у сфері ННТД є Конституція України, в якій у ст. 54 викладено гарантії забезпечення свободи громадянам в здійсненні наукової, технічної та інших видів творчої діяльності та захисті інтелектуальної власності, авторських прав. Також у ст. 116 Кабінет Міністрів України (далі – КМУ) зобов’язується сприяти та забезпечувати здійснення економічної політики у сфері освіти, науки і культури. Згідно з п. 4 цієї статті КМУ, своєю чергою, має розробляти та здійснювати загальнодержавні програми економічного, науково-технічного і культурного розвитку України.

Розглянемо ретроспективу законодавчого забезпечення ННТД в Україні. Аналіз нормативно-правових актів, що регламентують ННТД у країні, дозволив запропонувати таку періодизацію їх еволюції (рис. 1).

Розглянемо детальніше особливості кожного з визначених вище етапів.

Початковий (підготовчий) етап. Центральною ланкою у сфері наукових досліджень в УРСР була відновлена Академія наук [5], яку було започатковано в листопаді 1918 р. з підписанням «Закону про заснування Української Академії наук в м. Києві». За період існування УРСР окремого Закону, який би регламентував і регулював ННТД наукових установ і вищих навчальних закладів, не існувало [6]. Лише в 1990 р. Держкомітетом з науки і техніки СРСР було розроблено проект закону «Про державну науково-технічну політику СРСР», який було спрямовано на регламентування загальних питань планування і регулювання наукової діяльності, але він не був затверджений [7].

1 етап. Формування засад державної політики розвитку ННТД в Україні. В Україні у 1991 р., раніше, ніж в інших країнах колишнього СРСР, був прийнятий Закон «Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності» [8], який згодом, у 1998 р., був замінений Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [9]. Порівнюючи періоди введення в дію аналогічних Законів з регулювання ННТД у Росії та Білорусі, варто відмітити, що в цих країнах вони були прийняті лише в 1996 р.

У 1993 р. в країні був уведений у дію Закон України «Про науково-технічну інформацію» [10], а також низка законів з правової охорони інтелектуальної власності, а саме: Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» [11] та Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [12]. Також у 1994 р.

Рис. 1. Періодизація еволюції законодавчого забезпечення ННТД в Україні

Джерело: авторська розробка.

був введений у дію Закон України «Про державну таємницю» [13] та у 1995 р. – Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» [14].

Крім того, з 19 березня 1994 р. Постановою КМУ «Про затвердження Положення про національний науковий центр» [15] встановлено засади регламентування діяльності наукових центрів (цілі та організаційні вимоги до їх створення, основні завдання та пільги, що мають такі установи та ін.).

У цілому першому етапу розвитку законодавчого забезпечення ННТД в Україні були притаманні такі переваги та недоліки (табл. 1).

ного розвитку було задекларовано: підвищення ролі науково-технологічних факторів заради забезпечення економічного зростання; забезпечення збереження та зростання науково-технологічного потенціалу; збільшення експортного потенціалу за рахунок нарощування експорту наукомісткої та високотехнологічної продукції; технологічне переобладнання та структурна перебудова виробництва та ін. Але варто підкреслити, що за 20 років існування цієї Концепції жодну із задекларованих цілей не було досягнуто, навпаки, науково-технічний потенціал країни невпинно скорочувався, що призвело до того, що сьогодні в

Таблиця 1

Переваги та недоліки законодавчого забезпечення ННТД в Україні в рамках першого етапу

Переваги
Визначено засади державного регулювання ННТД у країні
Сформовано засади організаційної структури ННТД
Запропоновано нові методи фінансування ННТД (базові та на конкурсній основі, програмно-цільове фінансування)
Недоліки
Недостатність та недосконалість нормативно-правових актів з регулювання ННТД
Зміни у функціонуванні сфери ННТД не ураховано під час реформування соціальної, економічної та політичної сфер країни
Наукову сферу віднесено до витратної галузі, що призвело до поступового скорочення частки витрат на ННТД у бюджеті та не створило засад для побудови інноваційної моделі розвитку країни
ННТД не розглядається як пріоритетний напрям економічного зростання в державі
Вказаний у ст. 34 ЗУ «Про наукову і науково-технічну діяльність» розмір бюджетного фінансування ННТД не менш ніж 1,7% ВВП України не виконувався, що обмежило можливості розвитку цієї сфери
Зменшення державного замовлення на наукову та науково-технічну продукцію
Незабезпечення належного виконання цілого ряду нормативних положень щодо розвитку ННТД (що стосуються фінансування, організації та контролю)

Джерело: авторська розробка.

2 етап. Формування законодавства з інноваційно-інвестиційної підтримки ННТД в країні.

Цей етап характеризувався зменшенням кількості наукових установ, науковців та частки фінансування ННТД у ВВП країни, що визначило негативні тенденції низького попиту на результати науково-дослідної діяльності. Незважаючи на негативні тенденції розвитку ННТД, у цей період було прийнято низку НПА, які мали сприяти пошуків наукової та науково-технічної активності, розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств.

Так, у 1999 р. Постановою Верховної Ради України було схвалено «Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України» [16], яка визначала основні цілі, пріоритетні напрями, механізм науково-технологічного та інноваційного розвитку, фінансового забезпечення ННТД, організаційно-функціональну трансформацію науково-технологічного потенціалу, напрямки вдосконалення управління в науково-технологічній та інноваційній сферах. Як основні цілі науково-технологічного та інновацій-

структурі експорту країни переважає частка сировинних ресурсів та низькотехнологічних продуктів, а важливість наукової діяльності та її результатів задля економічного зростання не розуміється урядом, економічна модель залишається сировинною. Також за весь період існування Концепції не було розроблено стратегії розвитку ННТД, яка була б спрямована на досягнення вказаних в Концепції цілей.

З метою стимулювання інноваційної діяльності та збільшення обсягів впровадження наукових результатів на вітчизняних підприємствах у 1999 р. було прийнято Закон України «Про спеціальну економічну зону «Яворів» [17] і створено технологічний парк «Яворів», а також введено в дію Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [18], згідно з яким на теперішній час у країні зареєстровано 16 технологічних парків.

Підвищення значення інноваційного розвитку на цьому етапі було підтверджено виходом у 2000 р. Указу Президента України «Про заходи щодо залу-

чення коштів, отриманих від приватизації державного майна, на інноваційне інвестування підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави» [19], за яким передбачалося спрямування 25% коштів від приватизації стратегічних об'єктів на підтримку впровадження інновацій в економіку країни, але ця норма була зменшена до 10% у 2004 р. іншим Указом Президента України «Про фінансову підтримку інноваційної діяльності підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави» [20].

Також у цей період було прийнято ряд важливих для країни законів, які мали сприяти розвитку інноваційної та наукової активності, зокрема: Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» [21] та Закон України «Про інноваційну діяльність» [22]. Водночас було введено в дію Постанову КМУ «Про Державний фонд фундаментальних досліджень» [23], в якій встановлювався порядок формування фонду та механізми розподілу коштів фонду між науковими установами.

У 2002 р. було прийнято Закон України «Про вищу освіту» [24], яким визначалися регламент здійснення наукової діяльності у вищих навчальних закладах і процедури підготовки спеціалістів вищої категорії, та Закон України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» [25], який було спрямовано на забезпечення ефективного використання державних коштів і майнового комплексу Національної академії наук України та національних галузевих академій наук для задоволення державних і суспільних потреб.

Також 2002 р. ознаменований підписанням «Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво» [26], яка набрала чинності 11 грудня 2003 р. і була спрямована на розвиток партнерських відносин під час здійснення науково-технічних робіт, які мають спільні інтереси.

Своєю чергою, у 2004 р. було прийнято Закон України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» [27], який мав сприяти запровадженню моделі інноваційного економічного зростання вітчизняних підприємств шляхом розвитку високотехнологічних виробництв. Програма була спрямована на виконання таких завдань: зростання фінансування та концентрація матеріальних та інтелектуальних ресурсів на наукоємних виробництвах; створення сприятливих умов з метою проведення прикладних наукових досліджень; здійснення науково-технічних розробок, спрямованих на створення принципово нових видів продукції та технологій. Згідно із запропонованою Програмою, на першому визначеному в Законі етапі, який мав

реалізуватися протягом 2005–2008 рр., необхідно було реалізувати проекти з розроблення наукоємних технологій, а на другому етапі (2009–2013 рр.) – впровадити на наукоємних підприємствах. Але цей план не було реалізовано, він залишився лише на папері, тому на цей час маємо констатувати зниження кількості інноваційних підприємств у країні та вкрай низьку частку високотехнологічних виробництв.

Пожвавленню технологічного розвитку в Україні та сприянню впровадженню результатів науково-технічної діяльності у виробництво мали також служити ряд прийнятих на цьому етапі законів, указів і постанов. Так, у 2006 р. був прийнятий Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [29]. У цьому ж 2006 р. Президентом України було підписано Указ № 606 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 квітня 2006 року «Про стан науково-технологічної сфери та заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку України» [30], який визначав пріоритетні завдання діяльності органів виконавчої влади із забезпечення національної безпеки в науково-технологічній сфері та мав сприяти забезпеченню інтеграції освіти, науково-технологічної сфери та виробництва, підтримці фундаментальних наукових досліджень. А у 2008 р. Постановою Міжпарламентської Асамблеї держав – учасниць СНД було прийнято «Модельний закон відносно наукової та науково-технічної діяльності» [31], який визначав загальні правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку науково-технічної сфери СНД і був спрямований на створення умов для наукової та науково-технічної діяльності в кожній з держав-учасників з метою забезпечення потреб у науково-технічному розвитку окремих держав і Співдружності в цілому на основі об'єднання національних наукових потенціалів і націлювання їх на вирішення першочергових економічних, соціальних і екологічних проблем СНД. Цей закон регламентував правовий статус суб'єктів та учасників наукової та науково-технічної діяльності, державне регулювання наукової та науково-технічної діяльності у країнах СНД, принципи формування та реалізації науково-технічної політики, а також визначав порядок стратегічного планування, напрямки та умови співпраці держав – учасників СНД у сфері ННТД. Проте необхідно зазначити, що цей закон мав виражений декларативний характер, не надавав конкретних рекомендацій та шляхів розвитку ННТД.

Підвищення статусу деяких об'єктів наукової діяльності було здійснено Розпорядженням КМУ «Про віднесення наукових об'єктів до таких, що становлять національне надбання» [32]. Важливим кроком у формуванні засад державної політики розвитку ННТД у країні став Закон України «Про наукові парки» [33], який було введено в дію в 2009 р. і спрямовано на регулювання правових, економічних, організаційних

відносин, пов'язаних із їх створенням і функціонуванням. Створення наукових парків мало інтенсифікувати процеси розробки та виробництва інноваційних продуктів на підставі результатів наукової діяльності та розповсюдження їх на внутрішньому та зовнішньому ринках збуту. Регламентацію створення та діяльності наукових парків було визначено у 2010 р. Постановою КМУ «Про затвердження Порядку погодження рішення про створення наукового парку» [34].

Питання фінансування наукової діяльності за рахунок коштів бюджету було регламентовано у 2010 р. Бюджетним кодексом України [35]. Фінансові питання здійснення ННТД було регламентовано також у 2011 р. з уведенням у дію Податкового кодексу України [36] та у 2012 р. Розпорядженням КМУ «Про схвалення Концепції реформування системи фінансування та управління науковою і науково-технічною діяльністю» [37], де було введено додаткові вимоги щодо отримання бюджетних коштів на проведення наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, що скоротило можливість для наукових установ отримувати необхідне фінансування наукової роботи за рахунок поглиблення бюрократичних перешкод. Варто відмітити, що цей документ 8 липня 2016 р. був скасований.

З уведенням у дію у 2011 р. Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [38] було визначено стратегічні та середньострокові пріоритетні напрями інноваційного розвитку України, реалізація яких мала здійснюватися на основі досягнень вітчизняної науки, наукових розробок і технологій. Інноваційну діяльність та використання надбань вітчизняної науки також було

регламентовано Законом України «Про інноваційну діяльність» (у редакції від 2012 р.) [39].

Таким чином, другий етап законодавчого забезпечення розвитку ННТД характеризувався розробкою низки НПА з державної підтримки та стимулювання розвитку ННТД за рахунок сприяння розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності, створення відповідних органів державного регулювання.

Основні переваги та недоліки, що притаманні другому етапу розвитку законодавчого забезпечення ННТД в Україні, наведено в *табл. 2*.

Загалом, результатом другого етапу стало те, що стан ННТД в Україні погіршився, а рівень розвитку ННТД у країні став дорівнювати найменш розвиненим країнам Європи.

3 етап. Стагнація ННТД. Цей етап розвитку законодавчого регулювання ННТД у країні характеризується відсутністю зацікавленості держави в розвитку цієї сфери. ННТД остаточно витіснено з переліку державних пріоритетів, а академічній науці взагалі не приділяється уваги.

За цей час прийнято лише два нормативні акти, в яких визначено певні напрями розвитку вузівської науки: у 2013 р. – Указ Президента України «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [40] та Закон України «Про вищу освіту» [41], який було підписано у 2014 р.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. визначено, що стратегічним напрямком розвитку вітчизняної освіти повинен стати «розвиток наукової та інноваційної діяльності в освіті, підвищення якості освіти на інноваційній основі», а також «розширення взаємодії вищих навчальних

Таблиця 2

Переваги та недоліки законодавчого забезпечення розвитку ННТД в Україні в рамках другого етапу

Переваги
Розвиток міжнародних зв'язків та інтегрування в науковий простір Європи та СНД
Розробка законодавства з підтримки інноваційно-інвестиційного розвитку країни
Створення нових структур (технологічних і наукових парків), які мали сприяти розвитку ННТД та економічному зростанню країни
Недоліки
Бюрократичний («паперовий») підхід влади до розвитку ННТД і використання її потенціалу для розбудови економіки
Скасування системи стимулів розвитку ННТД з боку підприємницького сектора, що призвело до скорочення її фінансування з цього джерела
Нормування частки державного фінансування на рівні 34% від загальної суми фінансування при скороченні надходжень з інших джерел, що призвело до загального зменшення обсягів фінансування ННТД і подальшого обмеження можливостей розвитку цієї сфери
Скасування системи програмно-цільового управління науково-технологічним розвитком за рахунок введення переліку державних науково-технічних пріоритетів
Скорочення кількості державних науково-технічних програм та їх фінансування (передбачено спрямування лише 30% від загального обсягу фінансування ННТД)

Джерело: авторська розробка.

закладів з установами Національної академії наук України та Національної академії педагогічних наук України щодо розвитку наукових досліджень у сфері вищої освіти» [40]. Окремим розділом винесені положення щодо підтримки наукової та інноваційної діяльності, де відзначено актуальність розвитку вузівської науки та необхідність збільшення бюджетного фінансування наукових досліджень. Проте вузівська наука в зазначених документах в основному розглядається як можливість розробки наукового обґрунтування розвитку освіти, а не як окремий напрямок діяльності, результати якої можуть бути використані заради розвитку окремих галузей економіки України.

Основні переваги та недоліки, що притаманні другому етапу розвитку законодавчого забезпечення ННТД в Україні, наведено в *табл. 3*.

регулювання наукової сфери Президенту України, Верховній Раді України, Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти та КМУ.

Також у цей час КМУ було розроблено низку НПА, що стосуються наукової сфери, а саме: Постанову «Деякі питання управління державними інвестиціями» [44] та Розпорядження «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015–2019 роки» [45].

У 2016 р. був прийнятий Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», який визначив «правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку у сфері наукової та науково-технічної діяльності», а також встановлював, що технологічний розвиток держави повинен реалізовуватися

Таблиця 3

Переваги та недоліки законодавчого забезпечення розвитку ННТД в Україні в рамках третього етапу

Переваги
Розробка окремих нормативних документів регулювання вузівської науки
Недоліки
Відсутність зацікавленості влади у розвитку ННТД, витіснення її зі сфери державних пріоритетів
Відсутність підтримки академічної науки та зацікавленості влади в її розвитку та використанні її пропозицій та результатів досліджень у розбудові держави
Вузівська наука розглядається в нормативних документах лише як можливість обґрунтування розвитку освіти

Джерело: авторська розробка.

4 етап. Реформування засад ННТД в Україні.

Критичний стан української наукової та науково-технічної сфер і сучасні виклики глобалізації, що визначають вектори розвитку майже всіх країн світу, незважаючи на введення в дію великої кількості НПА на попередніх етапах, призвели до необхідності кардинальних змін у державному регулюванні та підтримці розвитку ННТД у країні. Поштовхом для впровадження нових нормативних документів, які регламентують ННТД, послужило введення у 2015 р. Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» [42]. Серед першочергових пріоритетів сталого розвитку країни названо реформування державної політики у сфері науки та досліджень.

У 2015 р. Верховною Радою України була прийнята Постанова «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан та законодавче забезпечення розвитку науки та науково-технічної сфери держави» [43], в якій визначено, що «критичний стан вітчизняної науково-технічної сфери значною мірою зумовлено відсутністю ефективної системи державного управління наукою, яка відповідально відстоювала б дотримання вимог законодавства та сучасні потреби розвитку вітчизняної науки, забезпечувала її взаємодію з виробництвом, здійснювала необхідну координацію наукових досліджень і розробок» [43]. У Постанові надано рекомендації щодо покращення

шляхом забезпечення «взаємодії освіти, науки, бізнесу та влади» [46]. Втім, необхідно відзначити, що механізм цієї взаємодії є недостатньо визначеним.

У 2017 р. КМУ було підписано розпорядження «Про схвалення Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки» [47], в якому відмічається необхідність участі наукової сфери в процесах інтеграції.

Важливим документом, який має стимулювати розвиток ННТД, є Розпорядження КМУ 2017 р. «Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки» [48]. Метою Експортної стратегії визначено «перехід України до експорту наукоємної інноваційної продукції для сталого розвитку та успішного виходу на світові ринки» [48]. В обґрунтуванні Стратегії визначено, що науковий потенціал України не використовується повністю, а технологічний розрив між провідними країнами світу та України зростає. У плані дій реалізації Експортної стратегії України окреме місце виокремлено для проведення науково-дослідних робіт. Так, відзначено необхідність створення центрів інноваційних технологій та секторальних кластерів, які повинні забезпечувати створення стартапів за рахунок науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, підвищення обі-

знаності підприємницького сектора щодо можливостей науково-дослідних робіт з розробки інновацій. Проте механізм впровадження наукових результатів і шляхи розробки та експорту наукомісткої продукції в даному документі не визначено.

У 2017 р. також введено в дію Закон України «Про освіту» [49], в якому визначено, що «наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність закладів вищої освіти (для закладів вищої освіти культурологічного та мистецького спрямування – мистецька діяльність) є обов'язковою та невід'ємною складовою частиною їхньої освітньої діяльності» [49].

Розпорядженням КМУ 2018 р. також введено в дію «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» [50] та затверджено план заходів щодо її реалізації. У рамках цієї Концепції окреме місце виділено вітчизняній науці, зокрема розробці та впровадженню вітчизняних цифрових технологій. Відмічено важливість гармонізації в цій галузі українських наукових розробок з європейськими та світовими науковими ініціативами. Визначено основні напрямки гармонізації наукових ініціатив України з європейським дослідницьким та інноваційним простором, а також стратегічну важливість участі українських учених і вітчизняних ІТ-компаній у перспективно важливих для розвитку інновацій проектах ЄС у таких сегментах, як: «майбутні перспективні технології (*Future Emerging Technologies*); майбутні мережі (*Future Networks*); майбутні Інтернет-дослідження та експерименти (*Future Internet Research and Experimentation*); ініціативи щодо дослідження людського мозку» [50]. Концепція також визначає необхідність розвитку власної наукової цифрової інфраструктури, що забезпечить відкритість доступу до наукових даних і знань, а також надасть можливість комерціалізувати результати наукових досліджень. Відмічається, що нові наукові знання та розробки, які було здійснено за рахунок бюджетного фінансування, мають бути у відкритому доступі та стати здобутком суспільства в цілому.

Необхідність використання наукового потенціалу задля розвитку інноваційної сфери підтверджується змінами в НПА, що регулюють інноваційну діяльність в Україні. Так, у 2018 р. оприлюднено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державного регулювання інноваційної діяльності» [51], де запропоновано, зокрема, внести зміни в ст. 4 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 2012 р., яку пропонувалося викласти в такій редакції: «Стратегічні пріоритетні напрями провадження інноваційної діяльності ... мають бути конкретизованими, достатньо науково і економічно обґрунтованими, відповідати засадам структурно-галузевої державної економічної політики, а також за своєю ціллю сприяти розвитку науки і техніки в

Україні, створенню та відтворенню світових наукових знань» [51].

У 2018 р. введено в дію Постанову КМУ «Про Національний фонд досліджень України» [52], яка регламентує діяльність Національного фонду досліджень України, що є основним розпорядником державних коштів, які спрямовуються на наукову та науково-технічну діяльність.

З метою реформування вітчизняної наукової сфери Розпорядженням КМУ «Про затвердження плану заходів щодо реформування вітчизняної наукової сфери» [53] у 2018 р. було також затверджено план відповідних заходів, які стосуються розробки: напрямків грантової підтримки Національного фонду досліджень; засад порядку присудження наукових ступенів та вчених звань; засад розвитку наукової інфраструктури; критеріїв віднесення вишів до дослідницьких університетів; засад проведення наукової експертизи; перегляду пріоритетних напрямків наукових досліджень; удосконалення системи НАНУ.

Таким чином, четвертий етап еволюції законодавчого забезпечення ННТД в Україні характеризувався розробкою низки НПА, спрямованих на її реформування та державну підтримку зі створення відповідних органів регулювання (таких як Національний фонд досліджень України).

Основні переваги та недоліки, що притаманні четвертому етапу розвитку законодавчого забезпечення ННТД в Україні, наведено в *табл. 4*.

Таким чином, як показав аналіз нормативно-правового забезпечення з підтримки та розвитку ННТД в Україні, воно є несистемним, більшість НПА, які приймалися в період незалежності України стосовно наукової та науково-технічної сфери, були непрацездатними, основні наміри задекларовані тільки на папері, що призвело до того, що вони не сприяли покращенню ситуації в ННТД та нарощенню наукового потенціалу країни.

Отже, необхідність здійснення структурних реформ задля створення передумов для збалансованого наукового та науково-технічного розвитку та економічного зростання в країні є безперечною потребою сьогодення. На цей час досі не розроблено стратегії розвитку ННТД в Україні, тоді як прийнята 20 років тому «Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку» [16] є застарілою та недієвою. У «Стратегії сталого розвитку України до 2020 року» [42] зазначена необхідність наукового розвитку для забезпечення економічного зростання, але не визначено пріоритетів, механізмів та заходів з розвитку ННТД, що не дозволяє очікувати позитивних зрушень у цій сфері.

Варто відзначити, що більшість стратегічних документів визнають значення розвитку ННТД, але далі цього справа не йде. Наприклад, «Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на

Переваги та недоліки законодавчого забезпечення розвитку науки в Україні в рамках четвертого етапу

Переваги
У «Стратегії сталого розвитку України» одним із основних пріоритетів затверджено розвиток ННТД, що свідчить про поживалення зацікавленості уряду в розвитку цієї сфери
Визначено критичний стан ННТД у країні та усвідомлено необхідність її реформування, запропоновано певні напрями вирішення ряду проблем розвитку ННТД
Закладено засади змінення структури управління ННТД, сформовано організаційні структури, відповідальні за забезпечення розвитку наукової та науково-технічної сфер (Національний фонд досліджень України)
Задекларовано відповідальність державних органів влади за забезпечення розвитку ННТД у країні
Задекларовано необхідність розвитку експортного потенціалу наукомісткої продукції
Недоліки
Відсутня національна стратегія наукового та науково-технічного розвитку
Відсутні дієві механізми мотивації окремих суб'єктів господарської діяльності щодо впровадження результатів ННТД і збільшення фінансування наукових досліджень та розробок
Не виконується ст. 48 ЗУ «Про наукову та науково-технічну діяльність», згідно з якою держава повинна забезпечувати бюджетне фінансування на рівні не менше 1,7% ВВП України, не забезпечується збільшення щорічного конкурсного фінансування проектів через Національний фонд досліджень України, що обмежує можливості розвитку сфери ННТД
Ускладнено механізми державного фінансування наукових досліджень і розробок
У прийнятих НПА не ураховано інтереси у взаємодії освіти, науки, бізнесу та влади задля забезпечення технологічного розвитку держави
Залишається проблема недосконалості, суперечливості та неузгодженості НПА з регулювання ННТД
Відсутні механізми контролю за виконанням задекларованих у НПА завдань, що призводить до їх «паперового» характеру та відсутності кардинальних змін у сфері ННТД
Не приділено уваги розвитку академічної науки та затребуваності наявних досліджень і розробок в управлінні державою
Не закладено засади реформування Національної академії наук з урахуванням сучасних викликів та потреб держави, не визначено пріоритетів розвитку академічної науки та напрямів його державної підтримки та стимулювання

Джерело: авторська розробка.

період до 2028 року» [56] визначає важливість розвитку науки в оборонній промисловості; у ній відмічається необхідність залучення науково-дослідних установ до проведення аналізу ринків озброєнь, військової техніки та товарів подвійного використання, а також розвиток науково-технічного потенціалу для збільшення частки продукції, що виготовляється для внутрішнього ринку. В інших стратегічних і програмних документах також передбачається використання наукових досліджень та розробок для розвитку різних секторів національної економіки (табл. 5).

Таким чином, важливість ННТД для розвитку національної економіки та її секторів підтверджується визнанням цього факту практично усіма стратегічними та програмними документами. Необхідність розвитку ННТД підкреслюється в цілях (4 документа), завданнях (6 документів) проаналізованих стратегічних документів; важливість використання науково-технічних досягнень визначається в напрямках реалізації (6 документів) стратегій цифрової економіки, освіти, оборонно-промислового комплексу та ін. Необхідність використання ННТД визнається одним із найважливіших ресурсів забез-

печення реалізації стратегій розвитку національної економіки (13 документів). Проте, як показав аналіз НПА, визначенню конкретних результатів розвитку ННТД приділено в цих документах недостатньо уваги. Відсутній стратегічний документ, який би встановлював принципи, пріоритети, основні напрями і заходи формування та реалізації державної політики в науковій сфері на довгостроковий період; який би обґрунтовував необхідність досягнення конкретних результатів у розвитку ННТД задля забезпечення сталого, динамічного та збалансованого розвитку вітчизняної економіки.

Аналогічний висновок щодо визнання важливості наукової сфери, але без розробки конкретних заходів з підтримки її розвитку, можна також зробити на підставі аналізу проектів стратегічних документів, які заплановані до прийняття в країні.

Так, метою проекту «Стратегії сталого розвитку «Україна – 2030» визначено «забезпечення високого рівня та якості життя населення України, створення сприятливих умов для діяльності нинішнього та майбутніх поколінь та припинення деградації природних екосистем шляхом впровадження нової моделі економічного зростання, що базується на засадах стало-

Відображення окремих напрямів застосування результатів ННТД у стратегічних і програмних документах країни

Стратегічний документ	Відображення				
	у цілях	у завданнях	у напрямках реалізації	у ресурсах	у результатах
Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України [16]	+	+	+	+	+
Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [42]		+			
Загальнодержавна комплексна програма розвитку високих наукоємних технологій [27]	+	+	+	+	+
Концепція реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015–2019 роки [28]	+	+	+		+
Стратегія комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки [47]				+	
Експортна стратегія України [48]	+			+	
Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки [50]			+	+	+
Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [40]		+	+	+	
Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні [57]				+	
Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року [56]			+	+	
Стратегія розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року [55]				+	
Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року [54]				+	
Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року [60]		+		+	
Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року [61]				+	
Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» [59]				+	
Разом	4	6	6	13	4

Джерело: авторська розробка.

го розвитку» [62]. Таким чином, прямо необхідність розвитку ННТД не декларується, але відомо, що забезпечення сталого розвитку можливо лише за рахунок впровадження результатів ННТД у забезпечення економічного зростання країни.

Водночас у Стратегії визначено, що дослідження та розробки є одним із ключових інструментів її реалізації. Так, у Стратегії зазначена пріоритетність розроблення та впровадження екологічно безпечних технологій, впровадження на цій основі засад сталого розвитку традиційних галузей національної економі-

ки, забезпечення підвищення ефективності енергетичного сектора, зниження енергоемності систем життєзабезпечення. Стратегія визначає необхідність у зв'язку з цим посилення наукової обґрунтованості рішень у сфері забезпечення сталого розвитку, сприяння випереджаючого розвитку досліджень, які забезпечують оцінку природно-ресурсного потенціалу України, просторового планування його ефективного використання на наукових засадах.

У проекті «Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року» [63] відмі-

чається важливість науково-технічного розвитку для забезпечення економічного зростання. Так, у Стратегії вказано, що з метою підтримки промислових ініціатив та інновацій у сфері промисловості необхідно сприяти співпраці окремих компаній, підприємців, дослідницьких центрів, університетів та органів влади, дії яких орієнтовані на інноваційну діяльність у сфері виробництва. Стратегія передбачає одним із ключових напрямків реалізації сприяння розповсюдженню сучасних організаційних підтримки бізнес-проектів та інновацій у сфері промисловості, що повинно реалізовуватися за рахунок прискорення впровадження науково-технологічних досліджень у виробництво, вдосконалення механізмів комерціалізації науково-технічних розробок, напрацювань у сфері науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт у сфері промисловості, партнерства між вищими, науковими центрами та промисловістю, формування та розвитку науково-виробничих малих спільних підприємств.

У проекті «Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року» [65], метою якої є формування нової моделі економічного розвитку – інноваційної економіки, підвищення технологічності, зростання конкурентоздатності та підвищення ефективності існуючого виробництва, відмічається як одна із основних складових «необхідність системного поєднання науки з виробництвом» та «оперативного впровадження, використання та комерціалізації результатів наукової діяльності».

Мета проекту «Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року» [64] полягає у сприянні розбудові інноваційної екосистеми України для забезпечення швидкого та якісного перетворення креативних ідей в інноваційні продукти та послуги, підвищення рівня інноваційності національної економіки. Отже, прямо важливість наукового розвитку не згадується, але креативні ідеї є результатом наукового пошуку. У Стратегії передбачається необхідність створення сприятливих умов для розвитку інноваційної сфери, збільшення кількості впроваджуваних розробок, подолання негативних трендів зменшення питомої ваги обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП країни, скорочення кількості дослідників та ін. Ключовими учасниками інноваційного процесу, які сприяють формуванню інноваційної екосистеми, є наукові працівники і юридичні особи, які їх представляють (заклади вищої освіти та наукові установи тощо) [66]. Також серед результатів, які очікуються, вказано збільшення обсягів позабюджетного фінансування НДДКР за рахунок коштів вітчизняних та іноземних інвесторів.

Отже, у цей час розвиток ННТД у світі розглядається як найважливіший і безальтернативний ресурс у забезпеченні сталого розвитку сучасного суспільства, забезпечення конкурентоспроможності та економіч-

ної безпеки країн. Вітчизняна ННТД також має забезпечувати вироблення якісного наукового продукту, спрямованого на вирішення проблем розвитку країни з урахуванням викликів глобальних проблем людства. Сучасні реалії свідчать про критичну необхідність нарощення потенціалу української науки залежно від вимог нової наукової революції, яка характеризується зростаючою різноманітністю цифрових технологій і розширенням меж їх використання, появою нових процесів (у сферах виробництва даних, штучного інтелекту та ін.), якісно нових матеріалів (біо-, нано- та ін.) тощо. При цьому ННТД має бути орієнтована на практичне використання своїх результатів у різних сферах життєдіяльності сучасного суспільства з урахуванням запитів бізнесу, забезпечувати якісну підготовку кадрів відповідної кваліфікації.

Підвищення вимог до науково-технічного розвитку України для забезпечення її сталого розвитку, економічної безпеки та конкурентоспроможності в умовах сучасних глобальних викликів, а також наявність великої кількості проблем у розвитку ННТД вимагають розробки єдиної національної стратегії її розвитку, що дозволить чітко визначити цілі, пріоритети ННТД, а також ресурси, механізми реалізації та контролю та ін.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведене дослідження дозволило визначити таке.

1. ННТД в Україні здійснюється відповідно до цілої низки НПА, які за весь час існування незалежності країни неодноразово змінювалися та доповнювалися.

2. Ретроспективний аналіз законодавчого забезпечення ННТД в Україні дозволив запропонувати періодизацію їх еволюції: початковий (підготовчий) етап (до 1991 р.); 1 етап – формування засад державної політики розвитку ННТД в Україні (1991–1999 рр.); 2 етап – формування законодавства з інноваційно-інвестиційної підтримки ННТД (1999–2012 рр.); 3 етап – стагнація ННТД (2012–2015 рр.); 4 етап – реформування засад ННТД в Україні (2015 р. – по цей час);

3. В Україні раніше, ніж в інших країнах колишнього СРСР почалося формування державної політики розвитку ННТД, були запропоновані нові методи фінансування ННТД, але зміни у функціонуванні сфери ННТД не було враховано під час реформування соціальної, економічної та політичної сфер, що призвело до поступового скорочення частки витрат на ННТД у бюджеті країни, зменшення державного замовлення на наукову та науково-технічну продукцію, та, своєю чергою, – до погіршення стану наукової сфери вже на першому етапі.

4. Другий етап законодавчого забезпечення розвитку ННТД характеризувався розробкою низки НПА з державної підтримки та стимулювання розвитку ННТД за рахунок сприяння розвитку іннова-

ційно-інвестиційної діяльності, але він відображає бюрократичний («паперовий») підхід влади до розвитку ННТД і використання її потенціалу для розбудови економіки. У цей період частка державного фінансування ННТД продовжила зменшуватися, була скасована система програмно-цільового управління науково-технологічним розвитком, скоротилася кількість державних науково-технічних програм, скасована система стимулів розвитку ННТД з боку підприємницького сектора, що призвело до скорочення її фінансування і з цього джерела. Усе це спричинило втрату зацікавленості бізнесу в результатах наукової діяльності та «збільшення відстані» між інтересами підприємницького та наукового секторів.

5. Третій, стагнаційний, етап розвитку законодавчого регулювання ННТД у країні характеризувався загостренням всіх існуючих проблем, що пов'язано з відсутністю зацікавленості держави в розвитку наукової сфери. ННТД було остаточно витіснено з переліку державних пріоритетів, що призвело до суттєвого зниження наукового потенціалу країни.

6. Критичний стан української наукової та науково-технічної сфер привів до усвідомлення необхідності реформування засад ННТД у країні, внаслідок чого на четвертому етапі еволюції законодавчого забезпечення ННТД було прийнято низку НПА, спрямованих на реформування сфери ННТД і підвищення її державної підтримки. Але суттєвих позитивних зрушень за чотири роки втілення реформ у науковій сфері отримати не вдалося, нормативно-правове забезпечення з підтримки та розвитку ННТД в Україні є несистемним, а більшість НПА – непрацездатними та такими, що не сприяють покращенню ситуації в ННТД і нарощенню наукового потенціалу країни.

7. Існуючі та проектні стратегічні документи розвитку окремих галузей економіки країни включають як необхідний елемент сталого розвитку проведення наукових досліджень, використання результатів ННТД, але відсутність спеціалізованого документа, який регламентував би цілі та пріоритети наукового розвитку в Україні, не дозволяє говорити про системність, взаємоузгодженість напрямків розвитку наукової сфери у майбутньому та очікувати суттєвих позитивних змін. Існує критична необхідність обґрунтування та розробки Стратегії наукового та науково-технічного розвитку України, що дозволить чітко визначити цілі, пріоритети ННТД у країні, а також її ресурси, механізми реалізації та контролю. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Маліцький Б. А.** Аналіз розвитку науки України в контексті змін державної наукової політики. *Наука та наукознавство*. 2016. № 3. С. 3–17.

2. **Амоша О. І., Грінєвська С. М.** Перспективні напрямки державної політики щодо капіталізації науки в сучасних умовах розвитку. *Проблеми розвитку внешнеэконо-*

мических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. 2012. Ч. 1. С. 9–14.

3. **Гець В.** Інститути у розширенні технологічної модернізації економіки України. *Журнал європейської економіки*. 2016. Том 15. № 3. С. 255–265.

4. **Нагорічна О. С., Коновалов Ю. О.** Законодавче забезпечення процесу державного регулювання наукової діяльності. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2014. № 5. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=724>

5. **Ємець Т.** Стан української науки в період визвольних змагань // Українська Центральна Рада: поступ націєтворення та державобудівництва. Київ: Українська Видавнича Спілка, 2002. С. 86–95.

6. **Христинченко Н. П.** Передумови та еволюція історичного розвитку сфери наукової діяльності в Україні в радянський період. *Наше право*. 2014. № 3. С. 54–57.

7. **Берлявський Л. Г.** Правовая политика советского государства в сфере регулирования научной деятельности: 1917 – конец 20-х годов : автореф. канд. юрид. наук: 12.00.01. Ставрополь, 2009. 18 с.

8. Закон України «Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності» № 1978-XII від 13.12.1991 р. (втрата чинності від 16.01.2016 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1978-12>

9. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 01.12.98 р. № 284-XIV (втрата чинності від 16.01.2016 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>

10. Закон України «Про науково-технічну інформацію» від 25.06.93 р. № 3323-XII. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>

11. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21.04.93 р. № 3117-XII. URL: <https://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3116-12>

12. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 р. № 3687-XII. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3687-12?test=4/UMfPEGznhhAZB.ZiTuFSn9HI4R2s80msh8le6>

13. Закон України «Про державну таємницю» від 21.01.94 р. № 3855-XII. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>

14. Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10.02.1995 р. № 51/95-ВР. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>

15. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про національний науковий центр» від 19.03.1994 р. № 174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-94-п>

16. Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України : схвалена Постановою ВРУ № 916-XIV від 13.07.1999 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/916-14?test=YXDMfiXTp5GRiiRcZi2r/.7uHl4v.s80msh8le6>

17. Закон України «Про спеціальну економічну зону "Яворів"» № 402-XIV від 15.01.1999 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/402-14>

18. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» № 991-XIV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14>

19. Указ Президента України «Про заходи щодо залучення коштів, отриманих від приватизації державного майна, на інноваційне інвестування підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави» від 15.07.2000 р. № 905. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/905/2000>

- 20.** Указ Президента України «Про фінансову підтримку інноваційної діяльності підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави» від 20.04.2004 р. № 454. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/454/2004>
- 21.** Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 р. № 2623-III. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>
- 22.** Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002. № 40-IV. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15?test=4/UMfPEGznhhAZB.ZiTuFSn9HI4R2s80msh8le6>
- 23.** Постанова КМУ «Про Державний фонд фундаментальних досліджень» від 24.12.2001 р. № 1717. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1717-2001-п>
- 24.** Закон України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 р. № 2984-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>
- 25.** Закон України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» № 3065-III від 07.02.2002 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3065-14>
- 26.** Угода між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво від 04.07.2002 р. (набрала чинності 11.02.2003 р.). URL: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_194
- 27.** Закон України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» № 1676-IV від 09.04.2004 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1676-15>
- 28.** Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015–2019 роки» № 575-р від 04.06.2015 р. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/575-2015-р>
- 29.** Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 р. № 143-V. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-16>
- 30.** Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 квітня 2006 року «Про стан науково-технологічної сфери та заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку України» від 11.07.2006 р. № 606. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606/2006>
- 31.** Постановление Межпарламентской Ассамблеи государств-участников СНГ «Модельный закон щодо наукової та науково-технічної діяльності» від 25.11.2008 р. № 31-15. URL: https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_k79
- 32.** Розпорядження КМУ «Про віднесення наукових об'єктів до таких, що становлять національне надбання» від 22.10.2008 р. № 1345-р. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1345-2008-р>
- 33.** Закон України «Про наукові парки» від 25.06.2009 р. № 1563-VI. URL: <https://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>
- 34.** Постанова КМУ «Про затвердження Порядку погодження рішення про створення наукового парку» від 03.02.2010 р. № 93. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93-2010-п?test=XX7MfyrCSgkyjJxIzIC0DcTkHI432s80ms8le6>
- 35.** Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
- 36.** Податковий кодекс України. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
- 37.** Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції реформування системи фінансування та управління науковою і науково-технічною діяльністю» від 08.10.2012 р. № 780-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/780-2012-р>
- 38.** Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. № 3715-VI. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
- 39.** Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV (у редакції від 05.12.2012 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
- 40.** Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
- 41.** Закон України «Про вищу освіту» від 01.06.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- 42.** Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
- 43.** Постанова ВРУ «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан та законодавче забезпечення розвитку науки та науково-технічної сфери держави» від 11.02.2015 р. № 182-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/182-viii>
- 44.** Постанова КМУ «Деякі питання управління державними інвестиціями» від 22.06.2015 р. № 571. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/571-2015-п>
- 45.** Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015–2019 роки» від 04.07.2015 р. № 575-р. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/575-2015-р>
- 46.** Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» № 848-VIII від 26.11.2015 р. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
- 47.** Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки» від 25.10.2017 р. № 779-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2017-р>
- 48.** Розпорядження КМУ «Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки» від 27.12.2017 р. № 1017-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-р>
- 49.** Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- 50.** Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-р>
- 51.** Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державного регулювання інноваційної діяльності» від 05.07.2018 р. № 8563. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6LV00A.html
- 52.** Постанова КМУ «Про Національний фонд досліджень України» від 04.07.2018 р. № 528. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/528-2018-п#n23>
- 53.** Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів щодо реформування вітчизняної наукової сфери» від 17.10.2018 р. № 776-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776-2018-р>
- 54.** Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року. Київ, 2017. URL: <https://menr.gov.ua/files/docs/>

Проект%20Стратегії%20низьковуглецевого%20розвитку%20України%20.pdf

55. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року» від 19.08.2015 р. № 844-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/844-2015-p>

56. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року» від 20.07.2018 р. № 442-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2018-p>

57. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15.05.2013 р. № 386-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>

58. Указ Президента України «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25.07.2013 р. № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

59. Розпорядження КМУ «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» від 18.08.2017 р. № 605-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-p>

60. Розпорядження КМУ «Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року» від 30.05.2018 р. № 430-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-p>

61. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>

62. Проект Закону України «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року» від 07.08.2018 р. № 9015. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html

63. Проект Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4284.html

64. Проект Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2018/10/22/innovatsiyogo-rozvitku-ukraini.pdf>

65. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації». 04.07.2016. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c9b6f0b0-1ed5-4aba-a25e-f824405cccc64&>

66. **Astakhova E. V., Reshetnyak E. I., Ilchenko V. V.** The Analysis of Trends and the Assessment of the Worldwide High-Tech Production. Development. Published under licence by IOP Publishing Ltd IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. 2019. Vol. 272. Issue 3. Section 2. URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/272/3/032218/pdf>

REFERENCES

Amosha, O. I., and Hrinevska, S. M. "Perspektyvni napriamky derzhavnoi polityky shchodo kapitalizatsii nauky v suchasnykh umovakh rozvytku" [Perspective directions of the state policy concerning the capitalization of science in modern conditions of development]. *Problemy razvitiya vneshneekonomicheskikh svyazey i privilecheniya inostrannykh investitsiy: regionalnyy aspekt*, vol. 1 (2012): 9-14.

Astakhova, E. V., Reshetnyak, E. I., and Ilchenko, V. V. "The Analysis of Trends and the Assessment of the Worldwide High-Tech Production. Development". Published under licence by IOP Publishing Ltd IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. 2019. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/272/3/032218/pdf>

Berlyavskiy, L. G. "Pravovaya politika sovetskogo gosudarstva v sfere regulirovaniya nauchnoy deyatel'nosti: 1917 - konets 20-kh godov" [The legal policy of the Soviet state in the field of regulation of scientific activity: 1917 - the end of the 20s]: *avtoref. kand. yurid. nauk: 12.00.01*, 2009.

Heiets, V. "Instytuty u rozshyrenni tekhnolohichnoi modernizatsii ekonomiky Ukrainy" [Institutes in the expansion of technological modernization of the Ukrainian economy]. *Zhurnal ievropeiskoi ekonomiky*, vol. 15, no. 3 (2016): 255-265.

Khrystynchenko, N. P. "Peredumovy ta evoliutsiia istorichnoho rozvytku sfery naukovoї diialnosti v Ukraini v radianskyi period" [Prerequisites and evolution of the historical development of the sphere of scientific activity in Ukraine during the Soviet period]. *Nashe pravo*, no. 3 (2014): 54-57.

[Legal Act of Ukraine] (1991). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1978-12>

[Legal Act of Ukraine] (1993). <https://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3116-12>

[Legal Act of Ukraine] (1993). <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>

[Legal Act of Ukraine] (1993). <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3687-12?test=4/UMfPEGznhhAZB.ZiTuFSn-9HI4R2s80msh8le6>

[Legal Act of Ukraine] (1994). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-94-p>

[Legal Act of Ukraine] (1994). <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>

[Legal Act of Ukraine] (1995). <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вп>

[Legal Act of Ukraine] (1998). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/916-14?test=YXDMfXTp5GRiiRcZi2r/.7uHI4v.s80msh8le6>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/402-14>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14>

[Legal Act of Ukraine] (2000). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/905/2000>

[Legal Act of Ukraine] (2001). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1717-2001-п>

[Legal Act of Ukraine] (2001). <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>

[Legal Act of Ukraine] (2002). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>

[Legal Act of Ukraine] (2002). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3065-14>

[Legal Act of Ukraine] (2002). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

[Legal Act of Ukraine] (2002). https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_194

[Legal Act of Ukraine] (2002). <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15?test=4/UMfPEGznhhAZB.ZiTuFSn-9HI4R2s80msh8le6>

[Legal Act of Ukraine] (2004). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1676-15>

- [Legal Act of Ukraine] (2004). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/454/2004>
- [Legal Act of Ukraine] (2006). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606/2006>
- [Legal Act of Ukraine] (2006). <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-16>
- [Legal Act of Ukraine] (2008). <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1345-2008-p>
- [Legal Act of Ukraine] (2008). https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_k79
- [Legal Act of Ukraine] (2009). <https://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93-2010-n?test=XX7MfyrCSgkyiJxlZiC0DcTkHl432s80msh8le6>
- [Legal Act of Ukraine] (2011). <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
- [Legal Act of Ukraine] (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/780-2012-p>
- [Legal Act of Ukraine] (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
- [Legal Act of Ukraine] (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>
- [Legal Act of Ukraine] (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
- [Legal Act of Ukraine] (2014). <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/182-viii>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/571-2015-n>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/844-2015-p>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/575-2015-p>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/575-2015-p>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
- [Legal Act of Ukraine] (2016). <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c9b6f0b0-1ed5-4aba-a25e-f824405ccc64&>
- [Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2017-p>
- [Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-p>
- [Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-p>
- [Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- [Legal Act of Ukraine] (2018). http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6LV00A.html
- [Legal Act of Ukraine] (2018). http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html
- [Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p>
- [Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/528-2018-n#n23>
- [Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776-2018-p>
- [Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2018-p>
- [Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-p>
- [Legal Act of Ukraine] (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>
- [Legal Act of Ukraine]. <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
- [Legal Act of Ukraine]. <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
- Malitskiy, B. A. "Analiz rozvytku nauky Ukrainy v konteksti zmin derzhavnoi naukovoï polityky" [Analysis of the development of Ukraine's science in the context of changes in state scientific policy]. *Nauka ta naukoznavstvo*, no. 3 (2016): 3-17.
- Nahorichna, O. S., and Konovalov, Yu. O. "Zakonodavche zabezpechennia protsesu derzhavnogo rehuliuвання naukovoï diialnosti" [Legislative support of the process of state regulation of scientific activity]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. 2014. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=724>
- "Proekt Stratehii innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku" [Draft Strategy of Ukraine's Innovation Development for the period up to 2030]. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennia/2018/10/22/innovatsiynogo-rozvitku-ukraini.pdf>
- "Proekt Stratehii rozvytku promyslovoho kompleksu Ukrainy na period do 2025 roku" [Draft Strategy for the Development of the Industrial Complex of Ukraine for the period up to 2025]. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/NT4284.html
- "Stratehiia nyzkovuhletsevoho rozvytku Ukrainy do 2050 roku" [Ukraine's low carbon development strategy till 2050]. Kyiv, 2017. <https://menr.gov.ua/files/docs/Проект%20Стратегії%20низьковуглецевого%20розвитку%20України%20.pdf>
- Yemets, T. "Stan ukrainskoi nauky v period vyzvolnykh zmahan" [The state of Ukrainian science during the period of liberation struggles]. In *Ukrainska Tsentralna Rada: postup natsiïtvorennia ta derzhavobudivnytstva*, 86-95. Kyiv: Ukrainska Vydavnycha Spilka, 2002.